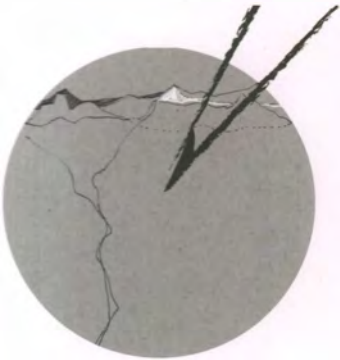
55
Şiir
yalnızlık tanımları
emen berköz
1576

egemen berköz

yalnızlık tanımları

AYRINTI
ŞİİR

Egemen Berköz

1941'de Karadeniz Ereğli'de doğdu. Çocukluk ve ilk gençliğini Ereğli, Zonguldak ve Bolu'da yaşadı. Ankara'da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi İtalyan Filolojisi'nde okudu (1959-1963). Askerliğini Bingöl'ün Solhan ilçesinin bir dağ köyünde yedek subay öğretmen olarak yaptı (1964-1966). Bir Yayınevi'nde (1968-1970), reklam ajanslarında (1970-1996), Cumhuriyet gazetesinde (1996-2015) çalıştı.

Bolu'nun yerel gazeteleri dışında ilk şiiri *Yeditepe*'de yayımlandı (1959). Bunu sonraki yıllarda *Dost, Ataç, Yelken, Devinim, Yordam*, kurucularından olduğu *Alan 67* ve *Şiir Sanatı, Soyut, Yeni Dergi, Papirüs* gibi dergiler izledi. Son yıllarda *Sözcükler*'de şiir yayımlıyor.

İlk şiir kitabı *Çin Askeri Ah Devran*'ı arkadaşı Haluk Aker'in yardımıyla kendi yayımladı. İkinci kitabı *Yalnızlıklar! Yalnızlıklar!* 1977'de Cem Yayınları'ndan, üçüncü kitabı *Bu Kitapta Sen Nerdesin?* 1981'de eski dostu Mehmet Taner'in Tan Yayınları'ndan, *Yalnız ve Birlikte* (Seçme Şiirler) 1985'de Adam Yayınları'ndan, kitaplarının ikinci baskıları 1995'de Oğlak Yayıncılık'dan, *Unutma! Toplu Şiirler (1960-1979)* 2006'da Yapı Kredi Yayınları'ndan çıktı.

Şiirin dışında başlıca uğraşısı çeviri oldu. Çağdaş İtalyan edebiyatından aralarında *Pinokyo* (C. Collodi), *Senin Köylerin* ve *Tepelerdeki Şeytan* (Cesare Pavese), *Amarcord*'un (T. Guerra - F. Fellini) da olduğu çok sayıda şiir, öykü ve roman çevirdi. Berköz'ün Salvatore Quasimodo'dan yaptığı çevirilerden oluşan *Ve Birden Akşam* kitabı Ayrıntı şiir dizisinden yayımlandı.

Egemen Berköz

Yalnızlık Tanımları

Ayrıntı: 1576
Şiir Dizisi: 55

Yalnızlık Tanımları
Egemen Berköz

Yayına Hazırlayan
Levent Turhan Gümüş

Son Okuma
Efrahim Nevzat

© Egemen Berköz, 2022

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi ve İç Resimler
Artin Demirci

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: 2022

ISBN 978-605-314-579-0
Sertifika No. 10704

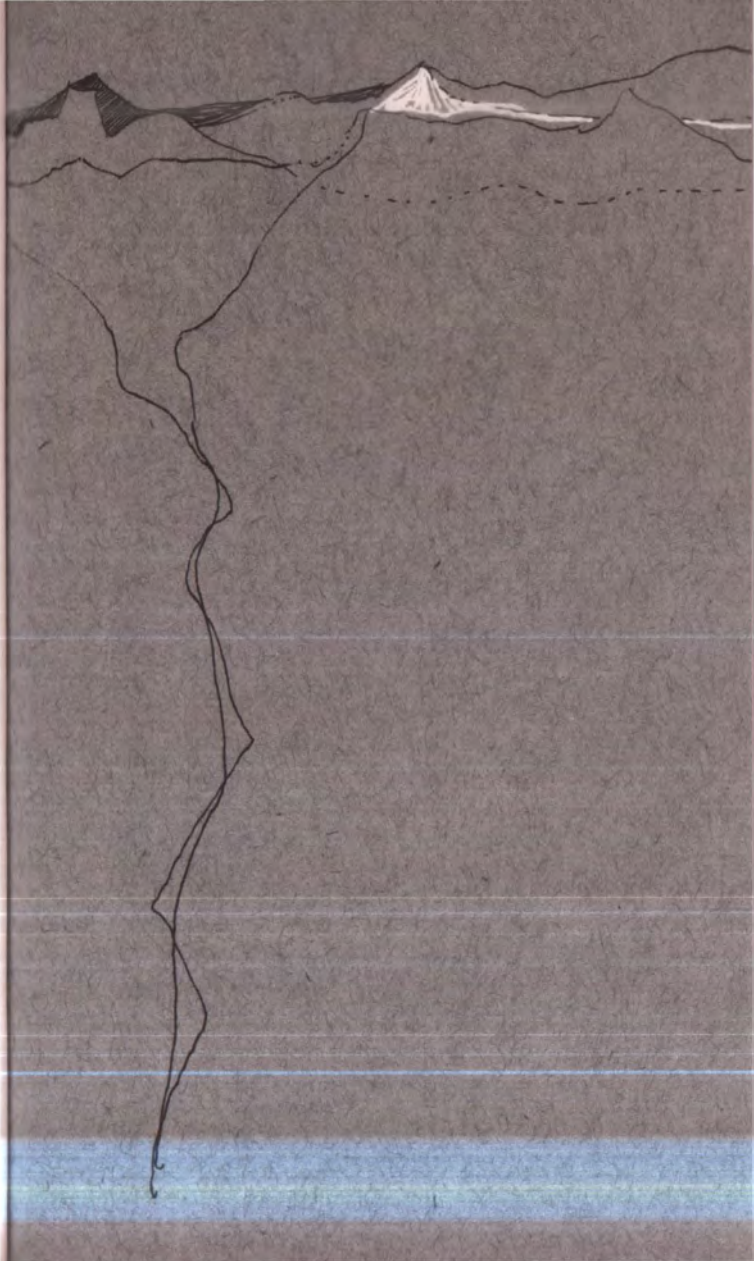
AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayri facebook.com/ayrintiyayinevi i

Egemen Berköz

Yalnızlık Tanımları

68'den

Alaturka Bir Şarkı Dinlerken Küçük Bir Şiir

Evlerin benzemezliği
İnsanlara
Ne çok üzüyor beni
Kara topraktan küçük tohumdan
Yeşil kahverengi candan
Gece yarısı dolmuşlarında
İçkili seslerden şarkılar
Pasajda iki siyah Arjantin
İçkili bir sesten şarkılar
Kafamda oynaşan tarihler
On yedi kasım, yirmi dört ekim, on üç nisan
Ve bir çift dize:
Alnımda dolaşan el
Toprağı biçimleyen el
Olsun sustuğum gün

Eylül 1968

Alaturka Bir Şarkı Dinledikten Sonra Küçük Bir Şiir

İçkievinde oturduk. Yüreğim
Çırpıntılı ve atılgan
dı. Yüreğim ikircikli,
Sokulgan, içkievinde.
Dağların karı, nerden
Aklıma geldi bilmem,
Ay ışıltısı, ve birden,
Karabasan, ayaklar,
Koşan, coplar
Savrulan, ve birden
bire, içkievinden
İçkievine soğutulan hayatlar
Evlerin benzemezliği
İnsanlara
Sözlerin yağmurlaması
Kahverengiyi, dağları
Arıtması,
Tilkilerden, aman, alıçlar
Kırmızı küçük
Buran
Küçük öğrencilerim
Tutuyor elinden
Bana getiriyor seni,
Aman, yağmur
Yağacak, güneş
Açacak, şiir
Yazacak mıyım?

Eylül 1968

Askerlik Dönüşü Yazılmıştır

Kadınları pencereden baktırmayan
Kadınları dolmuşlardan indiren
Kadınları erlerle düşünen
Pazar günleri

Fatih'te elele gezen erleri
Sahaflardan destan alan erleri
Bitpazarında esans seçen erleri
Onlarla çay içtiğim günleri
Veremli kızı dinleyerek
Yanık yüzlerinde hüznü
Anımsarım
Yanık yüzlerinde Sivas bozunu
Yanık yüzlerinde Bingöl tepelerini
Yanık yüzlerinde Tatvan denizini

Artık
kenti başka yere taşımalı
Bahçeye çıkmalı derim
Kasım gelmeden
Göğe bakmalı

Morarmadan dağlar eski bir türküde

Eylül 1968

Köyü Özleyenin Yazdığı Şiirdir

Eski çağlarım
Şehirlerin dışıyım ben

Ben giderim Elif'le Yaralı Mahmut gider
Ben giderim Siy Ahmet'le Hıca gider

Hey güneş kara güneş
Bulutlar gider

Hey şehir
Hırçın analar yorgun babalar şehri
Kamyonlar sürüler köy öğretmenleri uğrağı
Ben nerdeyim?

Hey talih kara talih
Bırakılmışlığın o kalın çizgili hüznü
Yol ortasında

Hey güneş kara güneş
Bulutları arala
Eski çağlara
Şehirlerin dışına

Eylül 1968

Bölünmüş Usun Uykusu

Kıpırtı

Rengârenk resimli pullar
yabancı ülkelerden gelen mektuplar
ne umutlar! ne heyecanlar!
uyandırırdı içimde
garip tanımlanamaz duygular
güney kokan kış günleri
bir ocak sabahına çıkarsın mesela elli küsur yaşında
ve yedi sekiz yaşlarının
baharı kokuverir
burnuna
yüreğinde o anlamadığın
kıpırtı
bir daha...

Yoksa?

Ocak 1993

Gelgitte

Ben.
Mimar Sinan okur.
Vivaldi dinler.
Mihrimah Sultan Camisini yarın gidip görmeyi
düşünür,
fotoğrafını nasıl çekeceğini.
Rakı içer, turşu-tulum peyniri-ekmek yer.
Aklına Komili broşürü takılır.
Gece saat biri geçerken
gün yeni başlıyordur.
Sanki.

Sen.
Uyumuyor, öğrenci yazılarını okuyordur.
Örgü örüyordur belki.
O da kendi dünyasında gelgittedir.

Gelgitte.
Bir şiir adı neden olmasın?

Şubat 1989

İyi ki Fesleğenim Var

Yağmur ıslatıyormuş
Güneş kurutuyormuş
Kar kapağını kırmış
Rüzgâr koparmış atmış
Çocuklar oynuyormuş
Çöpler atılıyormuş
Römorkum çürüyormuş
Yeni ameliyat olmuşken
Ben nasıl unutmuşken.

Unutmak ne güzel!

Ben ne coşkular yaşayıp
Ben ne umutlar tüketip
Ben ne şiirler yazamayıp

Unutmak ne güzel.
Ellerimde fesleğen kokusu...

Ocak 1989

Yalnızlık Tanımları

Ben
ve gövdem
dışındayken her şeyin
güneşsiz
topraksız
çiçeksiz
çocukluksuz

neyse ki sözcükler vardı

Kozamdan çıksam mı?
Baksam mı aynaya?

Bilge ve ağzı kalabalık
namuslu ve ikiyüzlü
dürüst ve alçak bir başçoban
nasıl olur da yatar
dişlerini fırçalamadan?

Yoksa bir şair mi o aslında-
saklanan?

Üzerinde ot bitmez toprak gibi
duyumsadım bir an kendimi
ve uzadı an
içerde sen kımıldadın
yukarda biri çivi çakmaya başladı

çoraplarımı çıkardım.

Bembeyaz bir kağıdın güzelliği.

İlk sözcük!

Sevdim seni.

Sevdim seni geceyi tanıdım.
Yağmuru tanıdım.
Konyağı. Küçük saydam ışıltılı dingin salınan iki
yudum konyak
seni içtim.

Seni içtim ve geceyi bitirdim.

Yeni geceye!

Her gece bir sabaha varır

Mı?

Haziran 1989

Dünyada Bunlardan

Dünyada bunlardan
altı milyar küsur çift
olduğunu bilmek
ne korkunç!

Ve her çiftinin
bir kürek tuttuğunu
bilmek.

Ve toprak attığını bilmek
durmadan durmadan
kendi üstüne.

Yaşamın üstüne.
Üstümüze.
Ve bilmek
tohum olabileceğimizi yalnızca.

Başka bir zamana.

Ne korkunç!

Ellerime bakamıyorum.

Ekim 2000

Değildir

İçinde ateş yoksa
kuru bir kabuktur
söz

savruluyorsa ordan oraya
kuru yapraktır
söz

bir yürek atmıyorsa
içinde, yaşamıyordur
söz

kınından çıkmıyorsa
çıkıp da kesmiyorsa
değildir söz.

Ekim 2001

Elleri Vardı

İri
kemikli
korkutucu
çocuk gözümde

ellerim öyle olmasın istedim hiç

oysa resim yaparmış o eller
boya kararmış
güneş seçermiş mavilerden

öyle olsun istedim ellerim

ama iskambil tutarmış o eller
sigara tutarmış
vururmuş masaya
kasılırmış öfkeli
Yumruk olurmuş

istemedim

meğer severmiş o eller
kadeh tutmayı
çiçek vermeyi
okşamayı

anlamadım

ittim

babamdı.

Ellerim neyi ister?

Eylül 2000

Ağıt

Yatıyordu
Yolun kıyısında
Kımıltısız
Yalnız
fırlamış gözünün biri
görmek istercesine
kim o insanoğlu insan diye
çarpıp giden.

Canım Sarman!

Yastadır şimdi
Bütün o kara, ak, kırçıl, alaca kızlar
Arka bahçelerde.

Mart 2009

Haykıra

Koparılmışlığın acısını toprağından
Ve yeni bir toprağa köle olmuşluğun
Haykıra haykıra haykıra
Trompet, kontrbas, piyano ve o kara adam sesi

Mezzo'da caz gece yarısı

Şişenin ağzını kapağına uydurmak ne de zormuş!

Ne de zormuş ağlamamak!

Mayıs 2013

Fırçanın Kanı

Saat yorganı gösteriyor
Kış geldi
Kedilerin ressamı
Kuyruğunu dik tut
Ve unut
Aramızda geçenleri

Belki de yorgundur
Çizdiğin yüz

Bu dünyadan

Kasım 2018

Anadolu Kadını

Teni buğday tini ak
Ellerinde yaşamak

Emeğin esirgemez
Taşı ekmek eder

Çeşmede susuz
Değirmende aç kalsa da

Yabana yağıya amazon
Dosta kul köle

Oğluna kol kanat
Kızına biraz naz

Yirmisinde yar
Sekseninde kır saçlı bilge

Anadolu kadını o

Kimi Niobe der
Kimi Kibele

Ben diyorum
Mükerrem

17-18 Mayıs gecesi, 2013

Cimcime'ye, Sessizce

Gidişinden sonra
ilk gece dönüşüm eve.

Köşeye kadar yürümedim.
Yenigün Sokağa adını seslenmedim.
Kaldırım boyunca pencerelerde, kapı içlerinde
aranmadım.

Doğru eve girdim, odama.
İçimde bir acılık,
boğazımda bir düğüm.

Sessizliğe gömüldüm.

Nisan 2019

Gelemeyen

Serçe gölgeleri komşu duvardan
Kanat çırpıyor ikindime

Bir yaşam yürüyüşü çınlıyor
Keman konçertosundan Çaykovski'nin

Lodos güneşinde İstanbul'un
Uyku fısıldıyor Salkım, Ayşe ve Sim

Düşler arasında dalgalana
Dalgalana sözcük avında kalemim

Gelemese de, ilkyaz mevsim

Nisan 2019

Aldı Ağustos Böceği

Gülsin Onay'a

Bilmeyen yoktur o masalı

Hani anlatır ya Lafonten
çalışkan karıncayla tembel ağustos böceğinin öyküsünü
Yaz boyu çalıp söylemiş de haylaz böcek
karıncaya gelmiş kışın aç kalınca
buğday istemeye bir parça

Yalan, baştan sona yalan
Lafonten denen o adamın yazdıkları
diyor ağustos böceği
yardım dilendiğim karıncadan

Herkesi inandırdı yüzyıllar boyu
tembel, işe yaramaz belletti beni insanlara

Oysa sanatçıyım ben,
Sazımla kazanıyorum yaşamımı
Sahnelerdeyim bütün yaz
Sorun, anlatsın müzikseverler

Ah, ne konserler verdim bilseniz
Hele birini hiç unutmam
Gülsin Hanım'a eşlik etmiştim
Ay Işığı'nda

2014

Meraklısına not: https://www.youtube.com/watch?v=xmnc89uPfeM

Kuzguncuk
Üzgüncük

Araçların vurup kaçtığı kediciklere

Güz bir tür
güzgünlüktü
akasyalı sokakta
çıplakdal ağaçta
gün gece ayracında
üzgünlüktü
ilençti ardından
vurup kaçan sürücünün
poyrazlı sokakta
sarıyaprak sokakta
güzgünlüktü
çıplakdal ağaçta
incekırbaç yağmurda
düşmüş de oracığa
yatarken oracıkta/
ısırgan rüzgârda
kedicik zavallıcık
Kuzguncuk'ta

2011

Bölünmüş Usun Uykusu

Başsız sonsuz bir uzamda
yitmiş gitmiş bir oylum
bir ozan tasarımı
gibi sessizlik
mavi bir düşün dalgalarından
kıyıya varan
kurtularak
bir soluk isteği gibi
bitivermiş
yaban otlar arasından
sarı bir ışıltı olarak
çiçek
küçücek

birden sıyrılan bulutlardan
güneş
nasıl bir duyumsamaysa
yaşlı ozana
başsız sonsuz uzamda
akıp giden
eski yolcu
düşe yatsa
yolu uzun
yaşanmışlardan
yorgun

varsa

kimbilir

uzam boyu

Mart 2020

Bir Akşam, Yalnızca

Gece.
Saat on biri geçiyor.
Kanyaklıyorum.
Sobanın sesi.
Isıtıyor.
Tatlı.
Uyuşukluk.
Kanyak.
Radyoda bir müzik.
Piyano.
Ve orkestra.
Dalga dalga yükselen ve
yumuşacık.
Birbirine eklenip giden
yayılan havaya
notalar.
İyi müzik.
Sıcak ve kanyak da iyi.
Ve elma.
O da iyi.
Çarşamba, perşembe, cuma işe gitmedim.
Üşütmüşüm.
Bugün cumartesi.
Yarın şeker bayramı.
Öbür gün Cumhuriyet.
Dışarda bir patlama.
Patlamalar.
Havai fişekler.

Radyoda müzik,
elma, kanyak, uzaktan uzağa soba,
birlikteyiz.
Ayrıyız.
Müzik çok iyi.
Bin bir renk gibi.
Çocukluk günleri gibi.
Çıngıraklı çemberler gibi.
Çocukken çevirerek oynadığımız.
Tahtadan, teller takılmış ve bir çıngırağı olan ve
döndükçe bu çıngırağı sallayan.
Yerde yürütülen sürerek.
İyice durgunlaştı müzik.
Çok.
Bambaşka.
Tek tek notalar.
Ve yeniden yükselen. Bir yaşam belirtisi.
Bir coşku. Bir sevgi.
Başladı yine
akmaya yatağından taşarak
piyanoda.
Piyano vuruşları.
Bir koşu. Mutluluğa doğru.
Belki tek, kesin ve büyük sona doğru.

Ulvi Cemal Erkin'miş çalan.
Piyano konçertosu.

Artık içimde sürecek.

Ekim 1973

Ayna

Çakıltaşları.

Mavi. Güneş. Alaca.

Deniz dalgasız olmaz.

Çekilir. Nereye?

İnsan. Küçük dünyasına.

Akış.

Eskiden gönüller de akarmış.

Ah o gönül şarkıları.

Bilinir.

Birden.

Gümüş kuyruğunu diker.

Yürür.

Yürürdü.

Bilinir.

Her bakışında
ayrı bir yüz.

Kendi olmak diyorlar.

İnsan nasıl *içlenmez.*

Taşlar çakılken.

Her taşta
ayrı bir *Gümüş*'ken.

Işıldar çakıl taşları.

Işıldar.

Unutamayış.

Gümüş bana bakarken.

Bilinir.

Aralık 2010

Yaz mıdır?

Kıyıya ineriz bunalınca
Dalgalar vuruyordur kıyıya hırçın
Poyraz esiyordur kesinlikle
Durur bakarız Boğaz'a
Gemiler, kayıklar, köprü
Akşama doğrudur, ışık bin bir oyunda mıdır
Güneş Topkapı Sarayı'nın arkasında mıdır
Haliç'te uzun uzun batmakta mıdır
Bunları kim görecek, kim anlatacaktır

Ah, şimdi bir tavşan kanı söylenmemeli midir?
Ya, bir kâğıt bir kalem olmamalı mıdır?

2020

Salgın Günlerinden 1

Açmış kara kanatlarını
Kurutuyordu iskelede
Karabatak

Uzakları gözlüyordu
Bayrak direğinin tepesinde
İkinci karabatak

Martı geldi sonra apak
Söyleştiler uzun
Ak martıyla kara karabatak
İskelede

Gemisiz yolcusuz telaşsız
Oynaşıyordu dingin
Dalgalarıyla Boğaz'ın

İskele de

Mayıs 2020

Salgın Günlerinden 2

Yaşamı sunuyor bana akasya
Salkımlarını uzatmış pencereme
Çocukluğumu
Çiçek çiçek

Ve karayemiş
Çiçekten meyveye dönmede
Balkonumda

Ve yonca çiçekleri
Toprağın armağanı saksılarda
Kırmızı mavi sarı

Ve papatyalar
Karşıdaki ıssız bahçede

Doğa bir şey söylüyor
Ama ne?

Mayıs 2020

İncesaz Hüznü

Mantar boy verir çınarın gölgesinde

Eteğinin dibinde ninesinin
Büyür büyür çocuk

Gemiler geçer içinden
Kediler dolaşır sokaklarında

Akasyayla karayemiş arasında
Gidip gelir yaşam

Pencereye vurur
Akşam güneşi

Gölgenin güzelliği
İçimi acıtır

Mart 2021

Sarı Sarı

Küçük bir Anadolu kentinin
İlk kez gördüğün pencereleri
Işıldayan yoksul evlerinin

Gecekondu mahallesi
Bir sabaha karşı

Kendi kendine bitivermiş
Bir saksıda
Bir bahçe köşesinde
Yolun kıyıcığında

Kimseden su beklemeden
Bir kadın eli değmeden

Sarıvermiş bahçeyi
Sarı sarı

Akşam safaları

Yoksul akşamların ışıkları

Ekim 2020

Umutlarla

Düşler geçiyor ışıklı
Issız istasyonlardan
Uzaklara

Düşler geçiyor
Boğaz'dan kıpırtılarla
Uzaklara

Düşler geçiyor
Bulutlar arasından
Uzaklara

Nisan 2021

Çikabilla

İnsan görünümünde yürüyen biri
Önüne çıkan kediye savurmuş tekmeyi
Sardunya anlattı olan biteni:
Akasyanın dibine düştü havada uçup
Kesin öldü dedim kedicik.
Akasya aldı sözü, anlattı sonrasını:
Yattı boylu boyunca gölgemde
Korktum gerçekten öldü mü diye
Devinimsiz yattı saatlerce
Neyse ki geldi sonunda bir seveni
Sardı kollarıyla
Götürdü seve okşaya
Bir daha görmedim zavallıyı
Duydum ki nice sonra
Ev kedisi olmuş
Çikabilla'ymış adı da

Temmuz 2011

Gece. Dönüş.

Ihlamur kokusu. Yoğun.
Alaturka bir şarkı. Uzaklardan.
Ayak sesleri. Gecikmiş. Telaşlı. Yorgun.
Akasya. Dökmüş çiçeklerini.
Sardunyalar. Güneşi bekliyorlar.
Kediler. Uykudalar.

Sen misin?
Geldin mi?

Haziran 2010

Ereğli Dörtlemesi

Kısaca

Eskiden uzundu Ereğli

Mehmet'i uzundu
Taşkömürünü bulmuştu

Şimdi anıtı var, tanıyanı yok

Kumu uzundu
Dolunayda kayık safaları uzun

Şimdi Erdemir'i var

Anlatması uzun

Ereğli'ye mi Gittin?

Denizkızını göremedin
Kuyunun üstünde otururmuş

Kuyu da göremedin
Kapatmışlar hepsini

Öyküsünü de dinleyemedin bir daha
Osman Oral'ın balkonunda

Onu da göremedin
Hastaymış, Ankara'daymış, yeğeninin yanında

Bir tıngılcık çilek de alamadın
Küçük pembe kokulu

Doğduğun evi de göremedin
Yıkmış, apartman yapmışlar

Uzunkum'da da yürüyemedin

Oraya Erdemir diyorlar şimdi

Ereğli'ye Gittim

Rosa'ya

Ereğli'ye gittim elli dört yıl sonra

Altmışını aşmış bir adam
Ne kadar benzerse
Yedi yaşında bir çocuğa
O kadar benziyordu geldiğim fabrika kenti
Ayrıldığım kıyı kasabasına

Yedi yaşındaki çocuğun
Pampurları saydığı deniz duruyordu yerinde
Ama nerde denizi bir baştan bir başa kucaklayan
balkon
O üç katlı güzel ev nerde

Ne komşumuz Dönme Melek Hanım Teyze kalmıştı
Ne Hıdrellez'de kır gezisine gittiğimiz Gülüç Çayırı
Ne de beni elimden tutup kıyı kahvesine inen dedem

Çınaraltı'ndan yokuş yukarı tırmanıp aynı yolu
İşte sokağımız, işte doğduğum ev derken
Bir apartman çıktı karşımıza
Çok katlı, yüzü kirli

Kalan yalnızca bir denizkızı düşüydü o Ereğli'den
Küçük bir kızın gördüğü sabah okula giderken
Dinlediğimiz bir akşamüstü
Ressamın balkonunda

Karartırken fabrikanın dumanları
Milyon yıllık günbatımını

Güneş Sevinci

Yağmurlardan, soğuklardan geldimdi

İlkyaz karşıladı beni
Ereğli'ye indiğimde
Gelincik giysisinde
Gülüverdi kırmızı
Kaldırımın köşesinden

Çocukluğumdu sanki

İyi ki geldimdi

Yaz 2011

Zaman Duruyor, Ben Geçiyorum

Ürper!

Bir akrep girdi düşüme
dolanır dururmuş
zaman evreninde.

Bir akrep girdi düşüme
kıvırmış kuyruğunu
değdi değecek kendine.

Ya ben mi? Ben de
bir atommuşum meğer
kuyruğunun bir yerinde.

Eylül 2001

Bir Düş/üş mü?

Hızlı
hızlı yürüyorum
onlardan ayrılıyorum

onlar kim

anımsamıyorum

iskeleye önce
varıyorum
kapı kapanmış
vapur kalkmak üzere
açıyorlar
biniyorum
yalnızım
onlar kim
anımsamıyorum

galiba
buradan
gidiyorum

Nisan 1990

Karşı Yolcu

Her sabah kalkar
dolmuşa gemiye biner
karşıya geçer

karşıya yolcu

her gece oturur
düşlere tuşlara biner
geçmişe geçer

karşı yolcu

gün gelir
geçmişe biner
geleceğe geçer

sabaha

karşıyol'cu.

Mart 2002

Adı Yok Şiir

Bu şiirin adı
Kasımpatı kokusuydu

Uçup gitti

Nasıl uçup gittiyse
Çocukluğum

Gıcırdayan merdivenleri
Namıkkemal İlkokulu'nun
Uçup gittiyse nasıl

Kasımpatları arasından bakan
Alfabemin kapağındaki adam
Uçup gittiyse nasıl

Gözyaşının bu kadar gerçek
Ve bu kadar güzel oluşu
Uçup gittiyse nasıl

Neden varsın sen
Adı yok çocuk?

Uçup gitsene

Ekim 2014

Çağla

Buluşmuşuz da arkadaşlarla
Çakıştırıyormuşuz habire

Masasında tek başına içen bir adam
Birer avuç bırakmış masalara
Uyandığımda dişlerimdeydi
Tazeliği, çıtırtısı hâlâ

Gün yükselmiş çoktan
Karım hâlâ uykuda
Ben nerdeyse seksen
Yetmişini geçmiş o da

Düş müydü yoksa
Elliyi aşkın yıl da
Savrulup durulduğumuz
Lodosuyla poyrazıyla

Kim inanır ki

Bir çift çağla eriktik
Bir güzel çağda

Nisan 2020

Yaşam Öyküsü

Yürüdüm onca yol
Kaldı mı izim

Kalsaydı izim

Sürse bir izci
Varsa Samatya'ya

Sözcüklere - bir dizi
Bilir miydi ola

Çıkar mıydı bana
Yaşam yolunda

Bir yaprak gibi
Rüzgârın önünde

Savruldum
Öğrendim

Mürekkep kâğıt tozu tutkal kokusu

Unutulmuş çağlardan
Denizkızları yolu muymuş
Karadeniz'in uğultusu mu
Önüme çıkan kuyu

Boşluğunda
Bir tutku
Ki yakar yakar odu
Yetmişlik bir çocuğun
Uykusu

2018 - 2019

Zaman Duruyor,
Ben Geçiyorum

Kâğıt beyaz ben yalnız
karanlık sessiz umarsız
binyıl büyüklüğünde bir an
öyle dolduruyor ki çevremi
sanki yok hiçbir şey başka
sanki o benim ve ben o
sanki ayağım bir galakside
başka bir galakside elim
öylesine genleşmişim ki
ben zamanda uzay
uzay bende zaman

saçımın telinden tırnağımın ucuna kadar

düşlem
düş ben

ben örümcek
örümcek ben

içinde yüzüyorum zamanın

Nisan 2020

Bakınca

Önce boşluk vardı

Yanlışlardı yakından bakınca
Sonra varsayımlar çıktı ortaya

Dizildiler
Alt alta
Yan yana
Art arda

Toplam yaşamdı

Ağustos 2018

Belgeler Olmayacak

Geleceğin eskiçağ bilimcilerine

Siz izlere bakın

İzleri okuyun

Kan izlerini

Yok edilen yaşam izlerini

Söndürülen coşku izlerini

Silinen umut izlerini

Söylenen yalan izlerini

Arayın bulun

Okuyun anlayın

Mayıs 2010

Olum

Doğdum doğa buldum
Yundum Yunus yoğdum
Yandum bile soğdum
Ağdum ağaç oldum

Nisan 2013

20·ARALIK·2017
LİV

Egemen Berköz Şiiri Üzerine...

Haluk Aker

Genç kuşak şairleri içinde kendine özgü sesi ve yoğunluğuyla kuşkusuz en ilgiyi çeken kişi Egemen Berköz olmalı. Sarsıntısız bir şiir kurma yolunda kendini şimdiden bütünlediği ve tutarladığı da doğrudur. Ayrıca bu kuşak şairleri içinde biçim sorununa önemle bağlı, deyişlerini kendine özgü bir biçim yaratarak, sözün kısası günlük yaşamı ve iç coşkusunu (acısını) usun imbiğinden geçirerek verme yolunda yürüyen de yine o.

(.....)

Şiirimizin son yıllarını saran hüzün onda bireysel sınırları aşıyor, bireyden içinde yaşanılan günlük dünyaya bulaşıyor, onunla kucaklaşmaya, bizimle akrabalığının bağlarına ulaştırıyor.

(.....)

Egemen Berköz bizi inceltebilen şairlerdendir. Coşmayan, vurmayan dış görünümünden bizi huylandıran, tüylerimizi kaşındıran bir alana giriverir. Birden anlattığı şeylerin ötesinde hüznümüze karışır, o hüznün anası olur.

(*Soyut*, Temmuz 1967 sayısı)

Güven Turan

Berköz şiirlerinin çoğunu birinci tekille anlatıyor ama bunlar alışılmış ben şiirleri değil. Bütün öznel anlatılışlarına karşın bir yerde aynı durumu yaşayan kişilere rahatlıkla uygulanabilir. Sözünü ettiğim şey tipiklik değil kuşkusuz, sadece öznelliği içinde Berköz'ün evrensel diyebileceğimiz bir genişliğe varması, varabilmesi. Ona gerçekçi bir ozan diyebilmemiz biraz da bundan geliyor olsa gerek.

(*Yordam*, Kış 1967 sayısı)

Ceyhun Atuf Kansu

Çok, çok şiir yazmalı ozanlar. İlkönce kendi şiirlerini yazmalılar. Kendi şiirlerini yaza yaza başkalarının şiirini de yazmayı öğrenmeliler, kendi şiirini zorlayarak bir ozan başkalarının şiirine ulaşabilir. Kendimizden çıkmaktır şiir, kendimizi ele vermektir, ele verdikçe kendimizi giz bölüşür, başkalarının oluruz. 1977 gezintilerimden birinde Egemen Berköz'de rasladım böyle bir şiire, hem kendisi, hem bir başkası olan.

(*Türk Dili*, Ocak 1978 sayısı)

Enis Batur

Egemen Berköz'ün şiirinin ağırlık noktası onu taşıyan duyarlıktır. Hüzünlü, kırgın, kimi zaman da öfkeye bulanan bir duygu toplamı göze çarpar bütün şiirlerinde.

(.....)

Egemen Berköz'ün şiirleri, savsözün ve yüksek sesin mikrofon tellerini birbirlerine iyice kardığı günü-

müzde, bir "şiirsel arama kaygısı"nın neyse ki başarıya ulaşabileceğini kanıtlamaları bakımından da önemli. Akdeniz'in şiir geleneğinin eşiğinde; Leopardi'nin, Ungaretti'nin temellendirdiği şiirsel geleneğin, biraz da Pavese'ce bir duyarlığın dolayında yer alıyor *Yalnızlıklar! Yalnızlıklar!* Kitabı okumamış olanlara salık verelim, Egemen Berköz'ün "Son Üç Günün Hikâyesi" ile başlayacağını umduğumuz yeni kitabını beklerken!

(*Oluşum*, Şubat 1978 sayısı)

Memet Fuat

Şiire İkinci Yeni'nin etki alanında başladı. 1960'ların ortasında Nazım Hikmet'in cezaevi şiirlerinin yayınlanmasıyla bir kez daha öne çıkan toplumsalcı şiire yönelirken, başlangıç döneminde edindiği iç biçimsel incelikleri toplumsalcı şiire taşıması ona tatlı bir özgünlük kazandırdı.

(*Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, 9. basım, 2002)

Orhan Kahyaoğlu

Yalnızlıklar! Yalnızlıklar! Benim açımdan 1970'li yılların en önemli şiir kitaplarından. Toplumcu bir duyarlılığın içinde işlenen derin bir "yalnızlık" imgesiyle kuşatılmış bir kitap. İdealist söylemlerden uzak.

(*Yasak Meyve*, Eylül-Ekim 2004 sayısı)

Yücel Kayıran

Egemen Berköz'ün şiiri, ulusalcı alegoriyi dile getiren bir üçüncü dünya metni olarak okunabilir mi? Bugün, ya da bu yazının konu nesnesi bakımından üzerinde düşünülmesi gereken en önemli soru budur. Aşksızlık, yaşanılamayan cinsellik ya da cinsellik karmaşası, bireyin yaşadığı zaman/mekân koşullarında yaşanılan siyasal olaylar, dağlar, köyler (veya dağ ve köy kelimeleri)... Berköz'ün şiirinin asal fenomenleri. Hem asal, hem fenomen; vazgeçilmez ama aynı ölçüde de, asıl problemi temsil etmez. Bu şiiri, bu öğelerle yakalamaya çalıştığımızda, akıp gidiyor parmaklarımız arasından Berköz'ün şiiri.

(.....)

60'lı yıllarda yazılan bu şiir İkinci Yeni şiirin bir devamı olarak gösterilebilir mi?

Önemli farklar söz konusudur. İkinci Yeni şiiri, bir bilinçakışı şiiridir. Şiirde konuşan öznenin bilinci akış halindedir. Aynı zamanda İkinci Yeni şiiri bir yeraltı şiiridir. Bu şiirin özneleri, bütün yapıp etmelerini, kamusal gözden uzak bir yerde, bir gizlilikte, bir dehlizde gerçekleştirmektedir sanki. Bütün İkinci Yeni şiirinde karanlık bir atmosfer hakimdir. En fazla ışığın bulunduğu Cemal Süreya şiirinde bile, söz konusu olan günışığı değil, aydınlatmayla sağlanmış bir ışıktır. Egemen Berköz'ün şiiri ise, bir yeraltı şiiri değil, bir yeryüzü şiiridir, orada da gündüzün şiiri. Özne, sanki sürekli dolaşmakta ve sanki sürekli bakmaktadır. İkinci Yeni şiirinin özneleri ne kadar eylemlilik halinde ise, Berköz'ün öznesi o denli eylemsizlik halindedir. Bununla birlikte, özne İkinci Yeni'de sürekli konuşuyor gibidir. Ama Egemen Berköz'ün şiirinde konuşma yoktur; burada söz konusu olan, İkinci Yeni şiirinde olduğu gibi bir bilinçakışı da değildir. Berköz'ün şiiri, denilebilir ki, bir bilinçaltı akışı şiiridir. Bir sayıklama, esin denilen şeyle rastlantısal

olarak yazılan bir "metin"den söz etmiyorum. Çünkü edebiyat söz konusu olduğunda bilinçaltıakışı, bilinçle yapılan bir şeydir. Bilinçaltı da kurgulanır. Berköz'ün şiirine üstünkörü bir bakış, bu şiirdeki dizelerin, sanki rastgele sıralanmış olduğu hissine kapılabilir. Egemen Berköz'ün şiiri, rastlantısallığı dışarıda bırakan bir kurgusal yapıya sahiptir.

(*Yasak Meyve*, Eylül-Ekim 2004 sayısı)

Müslim Çelik

Ateşi üfleyelim!

Şairin *Çin Askeri Ah Devran* adlı ilk şiir betiği (İlk baskı 1966).

Yazının ve sanatın toplumsal gerçekliğe bağlılığı, bilinç gövertme tekniğiyle aşılmaya çalışılmış, somutçu işlevlerine kullanılan nesneler bağlaşıklığında yer verilmiştir. Geleceğe ilişkin olanın destansı söylemi, doğa ve geçmişin ağıtıdır.

(*Evrensel Kültür*, Temmuz 2007 sayısı)

Mustafa Öneş

Berköz'ün gençlik şiirlerinde, ardından yazacaklarıyla da ilgili üç temel özellik göze çarpıyor:

Ölçü, uyak vb. Biçimsel kaygılardan arınmışlık; alışılmış söylem şablonlarının çağrısına kapılmama; o sıralar usta şairlerin bile göze alamadığı eklemli dizeler kurma. (Tek gövdeli dizeden eklemliye geçme denebilecek bu işlemle dize ortasında yaratılan duraklar sesin tekdüzeliğini gidermekte.)

Bunlar, ilk yapıtıyla ona deneyimli bir şair konumu kazandırmakta.

(*Yazılıkaya*, Mayıs-Haziran 2009 sayısı. Yazarın, Nisan 2009'da Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nce gerçekleştirilen "50. Sanat Yılında Egemen Berköz" etkinliğinde yaptığı konuşmadan...)

Metin Cengiz

Egemen Berköz daha ilk başladığı andan itibaren düşünsel bir deneyime girer şiiriyle.

(.....)

Konuştukça kendine dair bilinç edinen bir şairi görüyoruz ilk kitapta. Şiir oluş söz rastlantıya, akıntıya bırakılmadan, imgesel bir söyleyişle tamamlanıyor. Sıçramalar söyleyişi birbirine bağlayacak biçimde örülü.

(.....)

1970'li yıllarda yaşanan acı gerçekler, faşizmin kan dökerek, halkın yükselen bilinçlenmesine ket vurmak üzere estirdiği zulmün gerçekliği, yani memleket gerçeği, şiirde yine belirleyicidir, hem de yoğun bir biçimde. Bilinç, sınıf mücadelesi üzerinden şiiri biçimlendirmeye başlamıştır. "Bir Konuşmayla Başlar", "İşte Yazıyorum Şafağı", "Şiir Yazmasam Yaşamak Kolay", "Kurşuni Bir Günün Sonunda Ağıt", "Şu Boğucu 1971" böyle şiirlerdir, gerçeğin yalın hali bu şiirlerde şiir söylemine başka bir canlılık katmıştır Egemen Berköz'ün.

(*Şiirden*, Temmuz-Ağustos 2012 sayısı)

Doğan Hızlan

Şiiri hayatla/hayatıyla hem özdeşleştiriyor hem örtüştürüyor, fakat anılara kapılmamak için aşırı motivasyondan, belki bir vecd halinden uzak duruyor. Fıtri bir şiir sezgisinden uzak durarak, şiirin ilkelerini unutmadan şiiri kurguluyor Egemen Berköz. Bunu yaparken düşülebilecek tehlike, yapaylık hissidir ama Berköz asla o yapaylığa düşmüyor.

Bugün ne yazarsa yazsın geçmişin silinmeyen izleri belli belirsiz, hatta bazen çok belirgin şiirinin içeriğinde ortaya çıkıyor. Ama bu içerikte Akdeniz'in bazen yapışkan olabilen, sahte içtenliğinden çok Kuzey'in bilinçli edebiyat yapma tavrı ve anlayışı hakim onda.

Dünü unutamıyor, dünle bugün arasındaki bellek bağını tazeliyor. Bu da bana gerçekçi bir yaşam anlayışı olarak görünüyor. Belki de *Unutma!* Başlığı dünyaya bakışının özeti. Her zaman bir şeyleri aklının bir ucunda tutmak fikrine dayanan bir şiir bilincinden söz ediyoruz, Egemen Berköz'ün şiirinin özünde yatan.

(.....)

"Son Üç Günün Hikâyesi", Egemen Berköz şiiri üzerine çalışacaklar için uygun bir metin. Çünkü karamsar dünya görüşünden şehirleri algılamasına, İstanbul'u yorumlamasından çocukluk metaforunu kullanışına, renklerden uzam algısına, şiirsel birikiminden toplumsal yaklaşımına, siyasi görüşünden gündelik dikkatlerine kadar şiirini var eden her şey bu şiirde mevcut.

Ancak böyle bir şiir, diğer yazdığı şiir bütününün bir özeti olma tehlikesine düşebilirdi, Egemen Berköz bu zaafa düşmeden, tekrarları şiire sokmadan kendi şiirinin zirvesine ulaşıyor.

(.....)

Berköz'ün şiirini değerlendirirken, dünsüz bugünün olamayacağını, dünün bugünün biçimlenmesinde

inkâr edilmez bir yeri olduğunu bilmek gerekir. Zira Berköz bunu şiirleriyle gösteriyor. Gelenek yok olanla var olan arasında bir dengedir, işte bu dengeyi kuruyor. Gerçi André Gide'in dediği gibi "hatırlamak insana dert getirir" ancak Egemen Berköz'ün zamanı algılama, yaşama ve yazma tavrı, inadına "unutmamak" üzerine kurulmuştur.

(*Varlık*, Eylül 2014 sayısı)

Yaşar Miraç

Her ozan gibi E. Berköz'ün de bir dil anlayışı, dil tutumu var. İlk şiirlerinden başlayan bu tutum ya da anlayışın en belirgin yönü: Türkçecilik. Özlü ve yeni bir Türkçeden yana tavır almış ozan. Yalnız bu tutumunu kalıplaşmış bir öz Türkçecilik olarak nitelemek yanlış olur. O dili doğal özlülüğü içinde ve doğal yenilikçi yanıyla benimsemiş.

(.....)

Şiir dili açısından devrik kullanım, noktalama ile kavram genişliği yaratma, parantez ile başka ayrıntıları imleme vb. Kimi diğer özellikler de ayrıca Egemen Berköz şiirinin oluşumuna önemli katkılar sağlamıştır.

Sonuç olarak Egemen Berköz, yukarda kimi yönlerine ancak değinebildiğimiz şiiriyle 1960'lı yılların şiir kuşağı içersinde önemli katkıda bulunmuş özgün ve usta olarak anılacak bence üç şairden biridir.

(*Varlık*, Eylül 2014 sayısı)

Coşkun Şenol

"Son Üç Günün Hikâyesi" şiirini, hayattan ve kişilerden aldıklarını çoğaltarak ve anlamını belirginleştirerek yeniden hayata ve insanlara vermek isteyen bir şiir olarak değerlendirebiliriz. İnsan aradığı dinginliği bulamasa da hayattan bekledikleri ve beklemedikleri arasında yaşadığı gerilimlerin ağırlığı altında, toplumsal ve varoluşsal sorunlarla bir kahraman olmadan da uğraşılıp hesaplaşılabileceğini gösteren bir şiirdir. Berköz, kişinin hayat karşısında umut ve umutsuzluk, bekleme ve beklememe arasındaki gidip gelmelerini, yaşadığı değişken ruh ve zihin hallerini ifade eder. Dil ile hayat, insan ve dünya arasındaki ilişkileri sorgulayan diğer şiirlerde de, bireyin ruh haliyle birlikte çağın ruhunun yansımaları da yer alır. Kitlesel eylemlerin ve toplumsal-siyasal haareketliliğin çok yoğun olduğu tarihsel bir dönemde, kendini unutmayan, kendisinden yola çıkarak dünyaya, hayata ve ülkesine bakan, ama eyleme halinden çok bir düşünme hali içinde bulunan bireyin şiiri olarak, Berköz'ün şiirinde elbette irdelenmesi gereken daha pek çok yön bulunmaktadır.

(*Varlık*, Eylül 2014 sayısı)

İçindekiler

68'den

Alaturka Bir Şarkı Dinlerken Küçük Bir Şiir *15*
Alaturka Bir Şarkı Dinledikten Sonra Küçük Bir Şiir *16*
Askerlik Dönüşü Yazılmıştır *17*
Köyü Özleyenin Yazdığı Şiirdir *18*

Bölünmüş Usun Uykusu

Kıpırtı *23*
Gelgitte *24*
İyi ki Fesleğenim Var *25*
Yalnızlık Tanımları *26*
Dünyada Bunlardan *28*
Değildir *29*

Elleri Vardı *30*
Ağıt *32*
Haykıra *33*
Fırçanın Kanı *34*
Anadolu Kadını *35*
Cimcime'ye, Sessizce *36*
Gelemeyen *37*
Aldı Ağustos Böceği *38*
Kuzguncuk Üzgüncük *39*
Bölünmüş Usun Uykusu *40*
Bir Akşam, Yalnızca *42*
Ayna *44*
Yaz mıdır? *46*
Salgın Günlerinden 1 *47*
Salgın Günlerinden 2 *48*
İncesaz Hüznü *49*
Sarı Sarı *50*
Umutlarla *51*
Çikabilla *52*
Gece. Dönüş. *53*

Ereğli Dörtlemesi

Kısaca *59*
Ereğli'ye mi Gittin? *60*
Ereğli'ye Gittim *61*
Güneş Sevinci *62*

Zaman Duruyor, Ben Geçiyorum

Ürper! *67*
Bir Düş/üş mü? *68*
Karşı Yolcu *69*
Adı Yok Şiir *70*
Çağla *71*
Yaşam Öyküsü *72*
Zaman Duruyor, Ben Geçiyorum *74*
Bakınca *75*
Belgeler Olmayacak 76
Olum *77*

Egemen Berköz Şiiri Üzerine... *81*

Egemen Berköz (1941) Karadeniz Ereğli doğumlu. 1959'dan başlayarak dönemin önde gelen dergilerinde şiirleri yayımlanan Berköz, ilk şiir kitabı olan *Çin Askeri Ah Devran*'ı 1966 yılında yayımladı. Bunu *Yalnızlıklar! Yalnızlıklar!* (1977) ve *Bu Kitapta Sen Nerdesin?* (1981) izledi. Özellikle, üçüncü kitabında yer alan "Son Üç Günün Hikâyesi" adlı düzyazı şiir; "hem korkunç bir umuda hem acılı bir öfkeye" açılan "rüzgârlı" içeriği, hüznü ve yalnızlığı imleyen vurgusuyla şairin poetikasının kilit taşı olarak nitelendi. 2016 yılında Behçet Necatigil 100. Yıl Şiir Emek Ödülü'ne, 2017 yılında ise PEN Türkiye Şiir Ödülü'ne değer görülen Berköz'ün Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Salvatore Quasimodo'dan yaptığı çevirilerden oluşan *Ve Birden Akşam*, 2019 yılında Ayrıntı şiir dizisinden yayımlandı.

Egemen Berköz, "Unutma!" çağrısını, kırk yıl sonra yayımladığımız yeni kitabı *Yalnızlık Tanımları*'nda da sürdürüyor. Doğan Hızlan'ın deyişiyle, Berköz'ün "inadına unutmamak" üzerine kurulu zamanı algılama, yaşama ve yazma tavrı, yaşamdan izdüşümler, gün dökümleri ve anımsayışlar olarak kitap bütününde izlenebiliyor. Berköz; 1968'den, bir zamanların Ereğli'sinden kalanları, artık olmayanları, Doğduğu Ev'i, Dönme Melek Hanım Teyze'yi, Gülüç Çayırı'nı konuk ediyor şiirine; lodosla poyrazla savrulup durulmuş bir ömrün hikâyesine gönderiyor bizi. *Yalnızlık Tanımları*, güney ko[illegible] o kalın[illegible] irli bir yolcu[illegible]

ISBN
9 786053 145790
KDV'den muaftır.